

ศาสตร์พระราชากับการบริหารจัดการปัญหาสุนัขจรจัด Application of King Bhumibol Adulyadej's Philosophy of Good Governance to the Problem of Stray Dogs

ภาวิณี เปรื่องปราษฎ์*, จำลอง แสนเสนาะ, พรทิwa อาชีวะ, ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์

Pavinee Pruangprach, Chamlong Saensanoh, Porntiwa Archeewa, Chaiyon Praditsilp

สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000

Interdisciplinary Program for Sustainable Development, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi 22000 Thailand

*Corresponding author E-mail: sexy_pp@hotmail.com

(Received: September 2 2021; Revised: October 29 2021; Accepted: December 13 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้ศาสตร์พระราชากับการบริหารจัดการปัญหาสุนัขจรจัดเพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ศาสตร์พระราชากับการบริหารจัดการปัญหาสุนัขจรจัดและเพื่อนำเสนอตัวแบบการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดตามแนวคิดศาสตร์พระราชานี้ใช้แนวทางการวิจัยสหวิทยาการแบบข้ามพ้นสาขา ส่วนวิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การใช้เทคนิคการวิจัยในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพแนวกรณีศึกษา จากการเลือกกรณีศึกษารวม 4 กรณี ขณะที่วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก การสัมภาษณ์กลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง และการสังเกตการณ์โดยใช้หลักการสามเส้าเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการตีความหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพจากปรากฏการณ์ทางสังคม ผลการศึกษามีข้อค้นพบว่า องค์ความรู้ศาสตร์พระราชากับการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัด สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทั้งหมด 12 ข้อ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ การระเบิดจากข้างใน การแก้ปัญหาที่จุดเล็ก การทำตามลำดับขั้น ภูมิสังคม การทำงานแบบองค์รวม การไม่ติดตำรา การประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด การทำให้ง่าย การมีส่วนร่วม ประโยชน์ส่วนรวม และการใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

ขณะที่ผลการศึกษากับการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ศาสตร์พระราชากับการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดดังกล่าว พบว่า จากการศึกษาถอดบทเรียนกรณีศึกษาทั้ง 4 กรณีศึกษา มีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการบริหารจัดการสุนัขจรจัด คือ มูลนิธิศูนย์รักสุนัขหัวหิน ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับรับแนวพระราชดำริต่อเนื่องมาจากรัชกาลที่ 9 โดยมีการดูแลสุนัขจรจัดอย่างเป็นระบบ มีการทำหมันเพื่อควบคุมปริมาณและการเลี้ยงดูสุนัขให้อยู่กับธรรมชาติ ขณะที่ศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดนครชัยบุรินทร์เป็นศูนย์ที่อยู่ภายใต้พระอุปถัมภ์ของเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ เป็นการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับได้แนวทางแบบสุนัขมีความสุขและคนทำงานมีความสุขควบคู่ไปกับการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการดูแลสุนัขจรจัด นอกจากนี้ศูนย์ดูแลสุนัขจรจัดกองทัพเรือ โดยหน่วยบัญชาการต่อสู้ อากาศยานและชายฝั่ง ซึ่งอยู่ในพระอุปถัมภ์ของพระองค์ภา ที่มีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการมองสุนัขเหมือนผู้ร่วมชะตากรรมบนโลก ดังนั้นจึงปรารถนาให้สุนัขได้มีที่อยู่อาศัยและรอดพ้นจากอันตรายทั้งปวง และศูนย์ดูแลสุนัขจรจัดของกองทัพเรือโดยหน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน เป็นศูนย์พักพิงเลี้ยงโดยพระราชดำริของรัชกาลที่ 10 ซึ่งมีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับเน้นในเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรม ความเพียรพอกเกี่ยวกับอาหาร ความสะอาดเพื่อให้สุนัขมีสุขภาพที่ดี และจากการศึกษาองค์ความรู้ศาสตร์พระราชากับการบริหารจัดการปัญหาสุนัขจรจัดเพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ศาสตร์พระราชากับการบริหารจัดการปัญหาสุนัขจรจัด ผนวกกับการศึกษาถอดบทเรียนการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ศาสตร์พระราชากับการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดจากกรณีศึกษาทั้ง 4 กรณีศึกษา ผู้วิจัยสามารถพัฒนาไปสู่การนำเสนอตัวแบบดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : ศาสตร์พระราชากับการบริหารจัดการ, สุนัขจรจัด

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the knowledge of the King's Philosophy and management of stray dog problems and 2) to study the application of knowledge of the King's Philosophy to manage problems of stray dogs based on interdisciplinary approach. The study was a qualitative research, in coverme four case studies. The instruments used in collecting the data were: documentary studies, in-depth interviews, group interviews with specific key informants and observations using the principle of triangulation as a tool for data verification. Data analysis is Interpretation in qualitative research from social phenomena.

The results of the study revealed that King's philosophy of solving stray dogs can be applied to all 12 principles: doing systematically, explosion from inside, solution for original problem, work consecutively, socio-geography consideration, holistic thinking, not totally rely on textbook, be economical, simplification, participation, common benefit focus and nature-for-nature, explosion from inside problem solving hierarchy, social landscape, holistic work. No textbooks, frugality, simplicity, maximum benefit, simplification, participation. Public benefits and the use of nature to help nature. Additionally, the results of the study on the application of the King's philosophy in solving stray dog problems, covering 4 case studies showed that, there were applications of the King's philosophy in managing stray dogs at HuaHin Dog Conservation Center Foundation under the Royal Patronage. There is an application of the King's philosophy that has been initiated from the reign of King Rama IX by systematically taking care of stray dogs. Sterilization was performed to control the quantity and to nurture the dogs in harmony with nature, while the Nakhon Chai Burin Stray Dog Shelter as a center under the patronage of Princess Chulabhorn. There is an application of the King's philosophy based on happy dog and a happy working together which creating innovations in caring for stray dogs. Moreover the Aircraft and Coastal Combat Command which is under the patronage of His Majesty has applied the King's philosophy to look after the dog like A destiny on earth. Therefore, the desire for the dog to have a place to live and be free from all dangers. and the Navy's homeless dog care center by the Marine Corps. which is a resting center under the royal initiative of King Rama 10 has applied the King's philosophy focusing on morality, food adequacy and hygiene for dogs healthy.

Keywords : The King's Philosophy, management, stray dog

บทนำ

สุนัขจรจัดในปัจจุบันได้เป็นปัญหาสังคมที่สำคัญปัญหาหนึ่งในประเทศไทย กล่าวคือ จากรายงานการสำรวจจำนวนประชากรสุนัข เมื่อการสำรวจจำนวนสุนัขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ พบว่า มีจำนวนสุนัข 6,588,469 ตัว โดยการสำรวจประชากรสุนัขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศในระบบ Thai Rabies Net (ปี 2558 - 2560) พบว่า ในปี พ.ศ. 2558 มีสุนัขทั้งสิ้นจำนวน 6,284,347 ตัว แยกเป็นสุนัขที่มีเจ้าของ จำนวน 5,812,786 ตัว สุนัขไม่มีเจ้าของ จำนวน 471,561 ตัว พบว่า ในปี พ.ศ. 2559 มีสุนัขทั้งสิ้นจำนวน 6,417,850 ตัว แยกเป็นสุนัขที่มีเจ้าของ จำนวน 5,879,365 ตัว สุนัขไม่มีเจ้าของ จำนวน 528,485 ตัว เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2558 คิดเป็นร้อยละ 2.13 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2558 คิดเป็นร้อยละ 18.41 สำหรับปี พ.ศ. 2560 มีสุนัขทั้งสิ้นจำนวน 6,738,742 ตัว แยกเป็นสุนัขที่มีเจ้าของ จำนวน 6,173,264 ตัว สุนัขที่ไม่มีเจ้าของ จำนวน 565,478 ตัว จากการเพิ่มจำนวนของสุนัขดังกล่าว หากไม่ได้รับการจัดระบบการดูแลที่ดี ก็อาจจะนำมาซึ่งปัญหาต่อสังคมหลายประการ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2562: 6)

ปัญหาสุนัขจรจัดในประเทศไทยได้กลายเป็นวาระแห่งชาติที่ต้องเร่งด่วนแก้ไขอย่างเคร่งครัดซึ่งในอดีตที่ผ่านมามีความพยายามแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนเกี่ยวกับสุนัขจรจัดโดยอาศัยการขับเคลื่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้รับมอบหมายภารกิจในการแก้ไขปัญหานี้ ดังปรากฏไว้ในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 29 ภายใต้อำนาจความพยายามใช้กลไกด้านต่าง ๆ เช่น การทำหมัน การจัดหาสถานที่ดูแลที่เป็นสัดส่วน เพื่อมุ่งไปสู่การแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดให้สำเร็จลุล่วงไปได้โดยเร็ว แต่มาตรการดังกล่าว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างใด ภายใต้อำนาจความพยายามใช้กลไกด้านต่าง ๆ ผนวกกับการมอบหมายนโยบายผ่านหน่วยงานราชการ ดังเช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อมุ่งไปสู่การแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดให้สำเร็จลุล่วงไปได้โดยเร็ว แต่มาตรการดังกล่าวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างใด (ไทยรัฐออนไลน์, 2563)

จะเห็นได้ว่าความพยายามในการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดที่อาศัยการดำเนินการโดยกลไกของภาครัฐฝ่ายเดียว มีจุดอ่อนหลายประการ ในท้ายที่สุดไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยุติและเกิดความยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณค่อนข้างจำกัด ขณะที่ต้องมีการปฏิบัติงานในการดูแลบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชนหลายด้าน ที่ต้องดำเนินกิจกรรมหรือให้บริการสาธารณะที่อาจแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ อำนาจหน้าที่ที่ต้องจัดทำที่ถือว่าเป็นกิจกรรมที่กฎหมายบังคับ หากไม่จัดทำเท่ากับเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ เป็นอำนาจหน้าที่ที่อาจจัดทำเป็น

กิจกรรมที่กฎหมายให้ดุลยพินิจว่าจะทำหรือไม่ทำก็ได้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความจำเป็นของคนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในแง่ของการนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อจำกัดทางการเมืองและข้อกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิสัตว์ ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่จึงมักจะละเลยการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัด โดยหันไปหยิบฉวยนโยบายประเภทประชานิยม เช่น ทำถนน ขุดคู ลอกคลอง ขึ้นมาพิจารณาเป็นลำดับต้น ๆ กล่าวโดยสรุปแล้ว เมื่อพิจารณาในแง่ของการขับเคลื่อนโดยใช้กลไกของรัฐเพียงฝ่ายเดียวจึงยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดให้สำเร็จลุล่วงลงไปได้

แนวทางศาสตร์พระราชาที่นำมาใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการปัญหาสุนัขจรจัด จึงเป็นทางเลือกใหม่ที่น่าสนใจอย่างยิ่ง แต่เนื่องจากการศึกษาศาสตร์พระราชาทั้ง 23 ข้อ ไม่ได้มีการกล่าวถึงการบริหารจัดการสุนัขจรจัดไว้โดยตรง หากแต่เป็นการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาดังกล่าวประกอบเข้ากับการศึกษาถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาที่สถาบันกษัตริย์ทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดในรูปแบบต่าง ๆ ไว้ว่าเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพื่อให้สามารถแก้ไขจุดอ่อน เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาใช้การบริหารจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการทำหมัน การจับมาพักขังบริเวณ ในกรณีดังกล่าวเป็นการบริหารจัดการโดยภาครัฐ หรือเรียกว่า Government แต่การบริหารงานดังกล่าวก็ยังไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากไม่ได้เป็นการบริหารงานแบบพหุภาคีหรือการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนที่เรียกว่า Governance แนวทางเลือกใหม่สำหรับการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดตามแนวคิดศาสตร์พระราชา จึงเป็นรูปแบบสำคัญที่นำไปสู่กรณีศึกษา ในการถอดบทเรียนเพื่อการแก้ไขปัญหานี้ ในปัจจุบันการนำศาสตร์พระราชาใช้ในการแก้ไขปัญหานี้สุนัขจรจัดนั้นจะมีความโดดเด่นกว่าแนวทางอื่นที่เพียงแค่จับสุนัขไปขังกรงทำหมัน หรือกักบริเวณ แต่การจัดการแบบศาสตร์พระราชา สุนัขจรจัดจะได้รับการดูแลเอาใจใส่ สุนัขจรจัดได้รับการบริหารจัดการดูแลอย่างเป็นระบบ อาทิเช่น มีการให้อาหารโดยคำนึงถึงหลักสุขภาพ มีการให้ยา วัคซีนต่าง ๆ ในการรักษา มีการดูแลในด้านสุขภาพ มีการควบคุมปริมาณ และเพิ่มคุณค่าให้กับสุนัขจรจัดด้วยการนำมาฝึกฝนทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น การสวัสดี หมอบ คลาน ให้ไปหยิบสิ่งของตามคำสั่ง และมีการนำสุนัขจรจัดที่มีสุขภาพดีนำมาบริจาคเลือด เพื่อไว้ใช้ช่วยเหลือสุนัขตัวอื่นที่เจ็บป่วยและมีความต้องการใช้เลือดในการรักษาอย่างได้ผลอีกด้วย (โพสต์ทูเดย์, ออนไลน์, 2562)

กล่าวโดยสรุปแล้วปัญหาและผลกระทบของสุนัขจรจัดยิ่งนับวันยิ่งเพิ่มปัญหามากขึ้นและขยายพื้นที่ความเดือดร้อนเพิ่มมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย แต่จะเห็นได้ว่ามาตรการแนวนโยบายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เช่น การใช้ระบบกลไกที่ขับเคลื่อนผ่านองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ยังไม่สามารถกำหนดรูปแบบการจัดการปัญหา
ศูนย์จรจัดดังกล่าว ที่ได้ลอยอย่างเป็นรูปธรรม หากแต่เป็นมาตรการ
การแก้ไขในระยะสั้น ที่อาศัยการกักขัง การทำหมัน และวิธีการแบบ
เฉพาะกิจเท่านั้น จากการทบทวนวรรณกรรมจึงพบช่องว่างในการ
ศึกษาว่ายังมีงานวิจัยใดที่นำหลักการศาสตร์พระราชามาใช้
ในการบริหารจัดการกับปัญหาศูนย์จรจัด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา
วิธีการแก้ไขปัญหาศูนย์จรจัดด้วยการเสนอตัวแบบใหม่ โดยอาศัย
กระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนสถานที่ที่มีประสบการณ์
และผ่านการทำงานเกี่ยวกับการจัดการดูแลศูนย์จรจัดตามแนว
ศาสตร์พระราชา ภายใต้คำถามวิจัยหลักที่ว่าจะสามารถประยุกต์ใช้
แนวคิดศาสตร์พระราชาในการบริหารจัดการปัญหาศูนย์จรจัด
ได้อย่างไร ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่อง ศาสตร์พระราชา
กับการบริหารจัดการปัญหาศูนย์จรจัดนี้ขึ้นมา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ศาสตร์พระราชาเกี่ยวกับการ
จัดการปัญหาศูนย์จรจัด
2. เพื่อประยุกต์องค์ความรู้ศาสตร์พระราชาในการจัดการ
ปัญหาศูนย์จรจัด
3. เพื่อนำเสนอตัวแบบการจัดการปัญหาศูนย์จรจัด
ตามแนวคิดศาสตร์พระราชา

วิธีดำเนินการวิจัย

แนวทางการวิจัยนี้ใช้แนวทางสหวิทยาการแบบข้ามพหุ
สาขา (Transdisciplinary Research) ซึ่งเป็นแนวทางในการวิจัย
ที่มีจุดเด่นของการศึกษาปรากฏการณ์และปัญหาต่าง ๆ รวมถึง
แสวงหาทางออกจากการมองจากหลายมุมหรือการใช้ศาสตร์
หลาย ๆ ศาสตร์ มาผสมผสานเพื่อก่อให้เกิดความรู้ใหม่ เพื่อนำไปสู่
การศึกษาและการแสวงหาแนวทางการแก้ไขเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
ในสังคม ศึกษาจากชีวิตจริง แล้วนำมาใช้ในชีวิตได้จริง ส่วนวิธี
การวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดย
เป็นการวิจัยที่เน้นฐานคิด ได้แก่ การเน้นความเป็นมนุษย์ของผู้วิจัย
และผู้ถูกวิจัย การเน้นข้อมูลที่เป็นระบบความหมายและการรับรู้
ปรากฏการณ์ การเน้นจุดยืนแบบคนในในการรับรู้ปรากฏการณ์ และ
การเน้นบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของปรากฏการณ์ (ชัยยนต์
ประดิษฐ์ศิลป์, 2559: 135)

นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยยังได้อาศัยเทคนิคในการแสวงหา
ความรู้เพื่อนำไปสู่การตอบโจทย์วิจัยร่วมกันใน 5 ขั้นตอน ได้แก่ วิธี
วิทยาแนวกรณีศึกษา พื้นที่กรณีศึกษารวมทั้งสิ้น 4 แห่ง ประกอบ
ไปด้วย มูลนิธิศูนย์รักสุขสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์ อำเภอบึง
สามโก้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศูนย์พักพิงศูนย์จรจัด นครชัยบุรินทร์
ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอบางแพ จังหวัดนครราชสีมา ศูนย์ดูแล

ศูนย์จรจัดของกองทัพเรือ โดยหน่วยบัญชาการต่อสู้อากาศยาน
และรักษาฝั่ง และศูนย์ดูแลศูนย์จรจัดของกองทัพเรือ โดยหน่วย
บัญชาการนาวิกโยธิน ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการ
ศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึกกรวม 4 กลุ่ม ได้แก่
ผู้อำนวยการศูนย์พักพิงศูนย์จรจัดนครชัยบุรินทร์ หัวหน้าศูนย์ศูนย์จรจัด
กองทัพเรือนาวิกโยธิน หัวหน้าศูนย์ดูแลศูนย์จรจัดโดยหน่วยต่อสู้
อากาศยานและรักษาฝั่ง ผู้อำนวยการศูนย์รักษาสัตว์พื้น เป็นต้น
การสัมภาษณ์กลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง และ
การสังเกตการณ์ การตรวจสอบข้อมูลใช้หลักการสามเส้า
(Triangulation) การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการตีความหมายในการ
วิจัยเชิงคุณภาพจากปรากฏการณ์ทางสังคมและวิถีชีวิตทางการ
ถอดบทเรียน

ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะใช้กรณีศึกษาทั้ง 4 กรณีเพื่อ
สะท้อนคำถามวิจัยหลัก และให้เห็นภาพชัดเจนขึ้นในลักษณะของ
การศึกษากรณีเล็ก ๆ (Micro Level) ที่สามารถเป็นตัวแทนในการ
อธิบายเข้ากับกรณีใหญ่ ๆ (Macro Level) เนื่องจากการวิจัยแบบ
กรณีศึกษา (Case - study Research) เป็นการศึกษาที่มุ่งเจาะลึก
สาระในรายละเอียดตลอดช่วงเวลาของกรณีใดกรณีหนึ่ง เกี่ยวกับ
ปัจเจกชนหนึ่งคน กลุ่มหนึ่งกลุ่ม องค์การหนึ่งองค์การ ขบวนการ
ทางสังคมหนึ่งขบวนการ เหตุการณ์หรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง วิธี
วิทยาการวิจัยกรณีศึกษามีประโยชน์เนื่องจากการศึกษาที่ช่วย
เชื่อมโยงข้อมูลในระดับจุลภาคไปสู่ระดับมหภาค โดยอาศัยตรรกะ
ในเชิงอุปนัย (Inductive Logic) คือ การสรุปจากรูปธรรมที่เป็น
ลักษณะเฉพาะไปสู่ข้อสรุปนามธรรมทั่วไป (อุทุมพร จามรมาร,
2540: 249-257)

การเลือกกรณีศึกษาในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิด
การเลือกตัวอย่างในเชิงคุณภาพ (Qualitative Sampling) มาเป็น
หลักของการเลือกตัวอย่างเชิงคุณภาพ ตรรกะในการกำหนดกรณี
ศึกษาที่เป็นตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive or Purposeful
Sampling) กล่าวคือ เป็นการเลือกกรณีศึกษาที่ให้ข้อมูลมากพอ
สำหรับการศึกษาในเชิงลึก (Information - rich Case for Study
in Depth) ซึ่งหมายความว่ากรณีศึกษาที่ผู้วิจัยสามารถเรียนรู้
ประเด็นต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อวัตถุประสงค์การวิจัย การเลือก
ตัวอย่างเชิงคุณภาพแตกต่างจากตรรกะในการกำหนดตัวอย่าง
เชิงปริมาณ (Quantitative Sampling) ที่มุ่งเลือกตัวอย่างให้มีความ
เป็นตัวแทนของประชากร (Representative Of The Population)
โดยใช้การสุ่มตัวอย่าง (Random of Probability Sampling) เพื่อ
อนุมานจากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ไปสู่ประชากรที่กว้างขวางขึ้น
(Patton, 1990: 169 ; Teddlie and Tashakkori, 2009: 179)

เนื่องจากหน่วยในการวิเคราะห์ของการเลือกตัวอย่าง
เชิงคุณภาพมีลักษณะเป็นหน่วย เนื้อหาสาระที่ใช้ในการวิเคราะห์
(Subject Unit of Analysis) ดังนั้น การเลือกกรณีตัวอย่างพื้นที่

ของกรณีศึกษาในงานวิจัยนี้ จะพิจารณาโดยใช้การเลือกตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด (Criteria Sampling) (ศุภวัณย์ พลายน้อย, 2556) เป็นการเลือกตัวอย่างตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ คือ เป็นศึกษกรณีที่มีบริบทครอบคลุมเกี่ยวกับการจัดการสุนัขจรจัดที่ใช้แนวทางศาสตร์พระราชารูปแบบต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. มูลนิธิศูนย์รักษาสุนัขหัวหินในพระบรมราชูปถัมภ์ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. ศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด นครชัยบุรินทร์ ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
3. ศูนย์ดูแลสุนัขจรจัดของกองทัพเรือ โดยหน่วยบัญชาการต่อสู้อากาศยานและรักษาชายฝั่ง
4. ศูนย์ดูแลสุนัขจรจัดของกองทัพเรือ โดยหน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน

ผลการวิจัย

1. องค์ความรู้ศาสตร์พระราชากับการจัดการปัญหาสุนัขจรจัด

ผลการศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้ศาสตร์พระราชากับการจัดการปัญหาสุนัขจรจัด ผู้วิจัยสามารถศึกษาวิเคราะห์ได้ว่า ในการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดดังกล่าว เราสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ศาสตร์พระราชซึ่งเป็นแนวทางในการทำงานของรัชกาลที่ 9 ได้ทั้งหมดรวม 12 ข้อ คือ 1) การศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ หมายถึง การจะดำเนินการแก้ไขปัญหา ก็จะต้องศึกษาข้อมูลอย่างละเอียด และเป็นระบบจากข้อมูลเบื้องต้นเสียก่อน ทั้งนี้ทั้งนั้นเพื่อให้ได้ความจริงที่เป็นปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ทั้งหมดอย่างตรงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและสอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เป็นจริงกับบริบทของสถานที่นั้น ๆ 2) การระเบิดจากข้างใน หมายถึง การมองปัญหาหรือหาแก่นแท้ของปัญหาที่แท้จริงเกิดอะไรหรือเกิดจากตรงไหน จะได้ช่วยรักษาเยียวยาหรือจะได้เข้าไปแก้ปัญหาให้ได้อย่างถูกจุดว่าแก่นแท้หรือสาระสำคัญ ดังเช่น การไล่คนภายในสังคม ชุมชน มีความตระหนักถึงปัญหา และร่วมมือร่วมใจในการมีความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาพร้อมกัน 3) การแก้ปัญหาที่จุดเล็ก ในการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดดังที่จะกล่าวในที่นี้ นั่น คือ การที่จะควรเริ่มมีฐานคิดในการแก้ไขปัญหาตั้งแต่ตัวบุคคล ให้มีความตระหนักถึง ในภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ และเมื่อเลี้ยงแล้วก็ควรจะต้องรับผิดชอบตลอดชีวิต ไม่ใช่ทิ้งขว้างในภายหลัง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาสุนัขจรจัด 4) การทำตามลำดับขั้น หมายถึง ในการแก้ไขปัญหาสุนัขจรจัดก็ควรมีการทำตามลำดับขั้นเหมือนกัน ควรคิดให้รอบคอบโดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด เพื่อที่โครงการจะสามารถดำเนินการต่อไปได้ 5) ภูมิสังคม เป็นสิ่งสำคัญในการคัดเลือก สร้างสถานที่ในการเลี้ยงสุนัขจรจัด ต้องไม่อยู่ในบริเวณชุมชน ที่มีบ้านพักอาศัยของประชาชนจำนวนมาก เพราะอาจจะได้รับผลกระทบจากเสียง หรือจากกลิ่น

ของสุนัขจรจัด ก่อให้เกิดการรบกวนต่อประชาชนได้ 6) การทำงานแบบองค์รวมในการที่คิดอย่างองค์รวม (Holistic) เป็นการมองอย่างครบวงจร รวมถึงหาแนวทางที่จะใช้นามาแก้ไขปัญหาย่างเชื่อมโยง 7) การไม่ติดตำรา หมายถึง การที่จะทำการแก้ไขปัญหอะไร ไม่ควรยึดติดตำรา แต่อาจอาศัยประสบการณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้องช่วยด้วย เป็นต้น 8) การประหยัดเรียบง่าย หมายถึง การได้รับประโยชน์สูงสุด การแก้ไขปัญหสุนัขจรจัด มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการทำให้เกิดการประหยัดเรียบง่าย และใช้ประโยชน์ได้สูงสุด 10) การมีส่วนร่วม เป็นการแก้ปัญหาต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ความมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในลักษณะของพหุภาคี 11) การยึดประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง การไม่ทำให้ประชาชนทั่วไปเดือดร้อน เช่น ไม่ให้สุนัขจรจัดอยู่ในชุมชน ค้าย้ายเศษอาหาร คอยเห่า กัด หรือส่งเสียงดังรบกวนประชาชน เป็นต้น และ 12) การใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ หมายถึง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของปัญหานั้น ๆ เพื่อหาสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในธรรมชาติหรือในสิ่งแวดล้อมบริเวณนั้น ๆ ที่จะสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ กล่าวโดยสรุปแล้ว การศึกษาองค์ความรู้ศาสตร์พระราชากับการจัดการสุนัขจรจัดทั้ง 12 ข้อ ไม่สามารถนำไปใช้ได้โดยตรง หากแต่ต้องมีการปรับประยุกต์ใช้เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมนั้น ๆ ด้วย (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, เอกสารประกอบการบรรยาย ม.ขอนแก่น 23 มีนาคม 2562; ผู้บริหารศูนย์ดูแลและพักพิงสุนัขจรจัดในโครงการพระราชดำริท่านหนึ่งในจังหวัดชลบุรี, สัมภาษณ์, 2564)

2. การประยุกต์องค์ความรู้ศาสตร์พระราชากับการจัดการปัญหาสุนัขจรจัด

ผลการศึกษาที่ได้รับจากการศึกษาถอดบทเรียนในพื้นที่กรณีศึกษาทั้ง 4 กรณี ที่มีการประยุกต์องค์ความรู้ศาสตร์พระราชากับการจัดการปัญหาสุนัขจรจัด สามารถสรุปข้อค้นพบจากการวิจัยได้ดังนี้

1. มูลนิธิศูนย์รักษาสุนัขหัวหินในพระบรมราชูปถัมภ์ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นตัวแบบที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงวางรากฐานไว้ด้วยการพระราชทานเงินจากการจำหน่ายเสื้อพิมพ์ภาพลายฝีพระหัตถ์ครอบครัวคุณทองแดง ในการจัดตั้งเป็นมูลนิธิ โดยให้เทศบาลเมืองหัวหินดูแลสุนัขจรจัดอย่างเป็นระบบ ทั้งการให้อาหาร รักษาสุขภาพ ฉีดวัคซีน ถ่ายพยาธิ ทำหมันเพื่อควบคุมปริมาณและเลี้ยงสุนัขให้อยู่กับธรรมชาติ
2. ศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด นครชัยบุรินทร์ ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่อยู่ภายใต้พระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี เป็นตัวแบบของสุนัขมีความสุข และคนทำงานมีความสุข และคนทำงาน

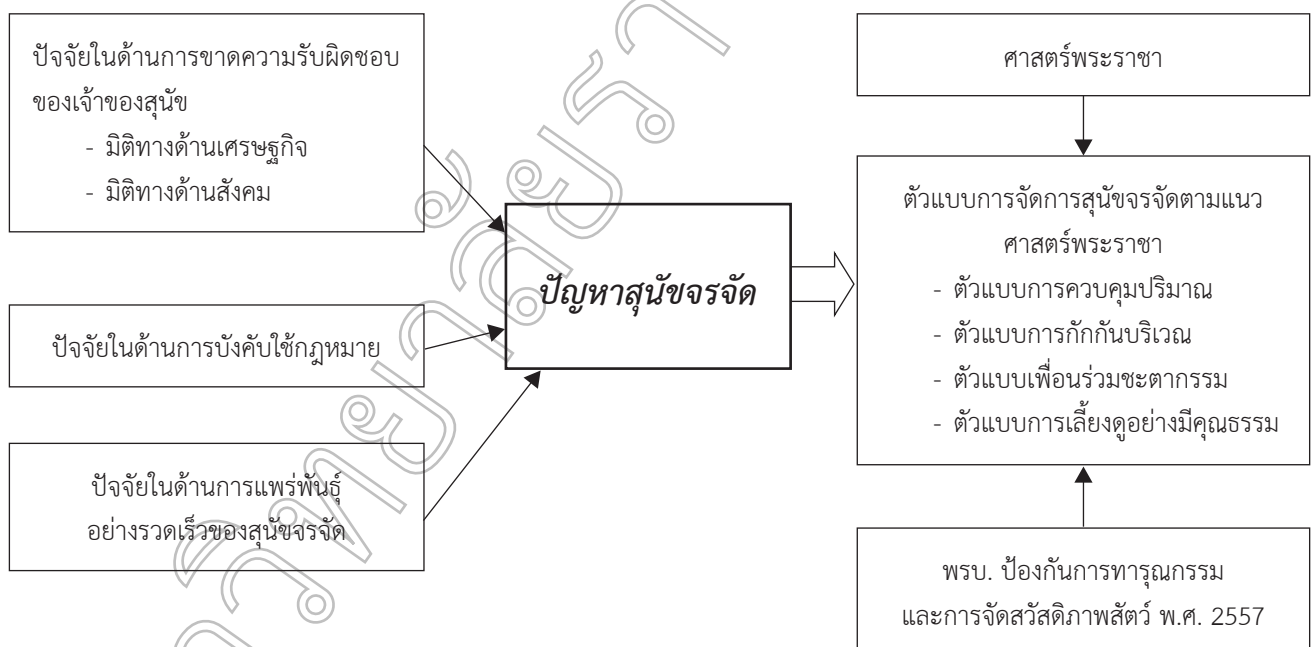
มีความสุข แล้วก็หาว่ากรรมอะไรก็ได้ ที่จะทำให้ทั้งสองอย่างมีความสุข โดยมีพื้นโครงการทั้งหมด 30 ไร่ 2 งาน แบ่งเป็น 10 ไร่ ที่เลี้ยงสุนัขจรจัด และส่วนที่เหลือ คือ บริเวณอาคารและพื้นที่ว่างสำหรับเตรียมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเมื่อได้วิเคราะห์ถึงการประยุกต์องค์ความรู้ศาสตร์พระราชของศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดนครชัยบุรินทร์พบว่า มีความโดดเด่นในแง่ของการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชเพื่อให้คนและสุนัขอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3. ศูนย์ดูแลสุนัขจรจัดของกองทัพเรือ โดยหน่วยบัญชาการต่อสู้อากาศยานและรักษาชายฝั่ง ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา เป็นตัวแบบที่สะท้อนความเป็นเพื่อนร่วมชะตากรรมบนโลกซึ่งฐานคิดของตัวแบบดังกล่าวเกิดขึ้นมาจากการยอมรับและความสงสารสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายที่เกิดขึ้นมาบนโลกใบนี้แล้วแต่เวียนว่ายอยู่ในหลักวัฏสงสาร กล่าวคือ ทุกชีวิตต้องเวียนว่ายอยู่ในเรื่องของเกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น จึงปรารถนาให้สุนัขจรจัดได้มีที่อยู่อาศัย และรอดพ้นจากอันตรายทั้งปวง รวมถึงการมีชีวิตอยู่อย่างปกติ กล่าวโดยสรุปแล้วเมื่อได้วิเคราะห์ถึงการประยุกต์องค์ความรู้ศาสตร์พระราชของศูนย์ดูแลสุนัขจรจัดของกองทัพเรือ พบว่า มีการบริหารจัดการแบบองค์รวมโดยไม่มีการแยกส่วนหากแต่เป็นการมองว่าทุกชีวิตมีฐานะทางสังคมเท่าเทียมกัน

4. ศูนย์ดูแลสุนัขจรจัดของกองทัพเรือ โดยหน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน โดยพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 เป็นตัวแบบที่ทรงพระอุปถัมภ์ด้านอาหารและเวชภัณฑ์อื่น ๆ ให้แก่ทางศูนย์ และได้ทรงอุปถัมภ์ในเรื่องแพทย์และอุปกรณ์ทางการแพทย์ด้วยการนำสัตว์แพทย์ ในกองงานส่วนพระองค์มาช่วยตรวจรักษาสุนัขที่เจ็บป่วยและทุพพลภาพ ทั้งนี้ทั้งนั้นยังรวมไปถึงการทรงมีพระเมตตาช่วยเหลือจัดหาทุนสนับสนุนในการบริหารจัดการ โดยจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการจัดโครงการปันจักรยานเพื่อระดมทุนช่วยเหลือทางศูนย์ จนทำให้ศูนย์ดังกล่าวสามารถบริหารจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืน กรณีศึกษานี้จะเน้นให้มีการเลี้ยงดูสุนัขอย่างมีคุณธรรม ให้อาหารอย่างเพียงพอ ใส่ใจในเรื่องความสะอาด เพื่อให้สุนัขมีสุขภาพที่ดี

3. ตัวแบบการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดตามแนวคิดศาสตร์พระราช

จากวิธีวิทยาและแนวทางการวิเคราะห์ การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยสามารถพัฒนาเป็นตัวแบบการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามที่ว่า จะสามารถสร้างตัวแบบในการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดตามแนวคิดศาสตร์พระราชให้ยั่งยืนได้อย่างไร ดังผังภาพข้างล่างนี้

จากผังภาพดังกล่าว การที่จะสามารถจัดระเบียบการบริหารจัดการศูนย์ฯ จัดเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้เกิดขึ้น มีความเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไปได้นั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เข้าช่วยสนับสนุนส่งเสริม ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการจัดระเบียบและการแก้ไขปัญหาศูนย์ฯ จัดอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ควรประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านความรับผิดชอบของเจ้าของศูนย์ฯ ทั้งมิติทางด้านเศรษฐกิจ และในมิติทางด้านสังคม ปัจจัยในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด และควรดำเนินการควบคู่ไปกับการชะลอการแพร่พันธุ์อย่างรวดเร็วของศูนย์ฯ จัดด้วยการดำเนินการดังกล่าวไม่ควรละเลยพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ภายใต้กระบวนการดำเนินการทั้งระบบจำเป็นจะต้องอาศัยแนวทางของศาสตร์พระราชา ซึ่งตัวแบบต่าง ๆ ในการจัดการศูนย์ฯ จัดตามแนวศาสตร์พระราชา ดังกล่าว ได้แก่ ตัวแบบ การควบคุมปริมาณควบคู่กับการเลี้ยงสุนัขให้อยู่กับธรรมชาติ ตัวแบบการกักกันบริเวณโดยการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่จากสำนักงานฯ และเจ้าหน้าที่ทหาร ตัวแบบเพื่อนร่วมชะตากรรมบนโลกโดยการจัดหาที่อยู่อาศัยให้ศูนย์ฯ จัด และตัวแบบการเลี้ยงดูศูนย์ฯ จัดอย่างมีคุณธรรม

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มีจุดเด่นในแง่องค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาในแง่มุมของมาตรการในการจัดการศูนย์ฯ จัดในเขตเทศบาล กฎหมายว่าด้วยการขึ้นทะเบียนและเสียภาษีสุนัข มาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหาศูนย์ฯ จัดในเขตกรุงเทพมหานคร นโยบายเรื่องศูนย์ฯ จัดของกรุงเทพมหานคร และมาตรการการจัดการประชากรสุนัข แต่ยังมีช่องว่างทางวิชาการในแง่ของการศึกษาการแก้ไขปัญหาศูนย์ฯ จัดโดยอาศัยแนวคิดศาสตร์พระราชา ซึ่งจากการศึกษาด้วยการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวแล้วนั้น พบว่า ยังมีนักวิชาการที่ได้นำการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับตัวศาสตร์พระราชากับการบริหารจัดการปัญหาศูนย์ฯ จัด ใช้น้อยมากในขณะที่ปัญหาศูนย์ฯ จัดนับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง การศึกษาปัญหาศูนย์ฯ จัดจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะว่าหากปัญหาดังกล่าว ยังไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาก็จะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ รวมถึงการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักวิชาการ อันจำเป็นที่ต้องอาศัยการวิจัยเป็นเครื่องมือ ผลจากการศึกษาประยุกต์องค์ความรู้ศาสตร์พระราชาในการจัดการปัญหาศูนย์ฯ จัดที่มีการจัดสัดส่วนการเลี้ยงดูศูนย์ฯ จัดอย่างมีคุณธรรม ให้อาหารอย่างเพียงพอ ใส่ใจในเรื่องความสะอาด เพื่อให้สุนัขมีสุขภาพที่ดี รวมถึงการดูแลศูนย์ฯ จัดอย่างเป็นระบบด้วยการรักษาสุขภาพ ฉีดวัคซีน ถ่ายพยาธิ ทำหมันเพื่อควบคุมปริมาณ และเลี้ยงสุนัขให้อยู่กับธรรมชาติ ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นเพื่อนร่วมชะตากรรมบนโลก จึงปรารถนาให้

ศูนย์ฯ จัดได้มีที่อยู่อาศัย และรอดพ้นจากอันตรายทั้งปวง รวมถึงการมีชีวิตอยู่อย่างปกติ โดยอาศัยการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนนั้นจึงเป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยนี้

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า องค์ความรู้ศาสตร์พระราชาเกี่ยวกับการจัดการปัญหาศูนย์ฯ จัดที่มีทั้งหมด 13 ข้อ หากแต่นำไปใช้ในการปฏิบัติจริงจำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เข้ากับบริบทของสังคมนั้น ๆ ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อศึกษาองค์ความรู้ศาสตร์พระราชาโดยตรงแล้วไม่ได้มีการกล่าวถึงการจัดการปัญหาศูนย์ฯ จัดไว้โดยตรง

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการจัดการปัญหาศูนย์ฯ จัดทั้ง 4 กรณีศึกษามีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในรูปแบบของการบริหารจัดการปัญหาศูนย์ฯ จัดที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ มูลนิธิศูนย์ฯ รักษาหมาในพระบรมราชูปถัมภ์ อำเภอดุสิต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นตัวแบบที่เทศบาลเมืองหัวหินดูแลศูนย์ฯ จัดอย่างเป็นระบบ ทั้งการให้อาหาร รักษาสุขภาพ ฉีดวัคซีน ถ่ายพยาธิ ทำหมันเพื่อควบคุมปริมาณและเลี้ยงสุนัขให้อยู่กับธรรมชาติ ขณะที่ศูนย์ฯ รักษาหมาในพระบรมราชูปถัมภ์ ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอบางแพ จังหวัดนครราชสีมา เป็นตัวแบบของสุนัขมีความสุข และคนทำงานมีความสุข เมื่อได้วิเคราะห์ถึงการประยุกต์องค์ความรู้ศาสตร์พระราชาของศูนย์ฯ รักษาหมาในพระบรมราชูปถัมภ์ พบว่า มีความโดดเด่นในแง่ของการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อให้คนและสุนัขอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อย่างไรก็ตามศูนย์ฯ รักษาหมาในพระบรมราชูปถัมภ์ หน่วยบัญชาการต่อสู้อากาศยานและรักษาฝั่ง เป็นตัวแบบที่สะท้อนความเป็นเพื่อนร่วมชะตากรรมบนโลก ซึ่งฐานคิดของตัวแบบดังกล่าวเกิดขึ้นมาจากการยอมรับและความสงสารสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายที่เกิดขึ้นมาบนโลกใบนี้แล้วแต่เวียนว่ายอยู่ในหลักวัฏสงสาร กล่าวคือ ทุกชีวิตต้องเวียนว่ายอยู่ในเรื่องของการเกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น ดังนั้นจึงปรารถนาให้ศูนย์ฯ จัดได้มีที่อยู่อาศัย และรอดพ้นจากอันตรายทั้งปวง รวมถึงการมีชีวิตอยู่อย่างปกติ กล่าวโดยสรุปแล้วเมื่อได้วิเคราะห์ถึงการประยุกต์องค์ความรู้ศาสตร์พระราชาของศูนย์ฯ รักษาหมาในพระบรมราชูปถัมภ์ พบว่า มีการบริหารจัดการแบบองค์รวมโดยไม่มีแยกส่วน หากแต่เป็นการมองว่าทุกชีวิตมีฐานะทางสังคมเท่าเทียมกัน และศูนย์ฯ รักษาหมาในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยหน่วยบัญชาการนาวิกโยธิน เป็นตัวแบบที่สถาบันพระมหากษัตริย์ทรงพระอุปถัมภ์ด้านอาหารและเวชภัณฑ์อื่น ๆ ให้แก่ทางศูนย์ฯ และได้ทรงอุปถัมภ์ในเรื่องแพทย์และอุปกรณ์ทางการแพทย์ด้วยการนำสัตว์แพทย์ กรณีศึกษาชิ้นนี้จะเน้นให้มีการเลี้ยงดูสุนัขอย่างมีคุณธรรม ให้อาหารอย่างเพียงพอ ใส่ใจในเรื่องความสะอาด เพื่อให้สุนัขมีสุขภาพที่ดี ส่วนผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าในการศึกษาถอดบทเรียนศูนย์ฯ รักษาหมาในพระบรมราชูปถัมภ์

สุนัขจรจัดทั้ง 4 กรณี ผู้วิจัยสามารถพัฒนาไปเป็นตัวแบบในการบริหารจัดการสุนัขจรจัดที่มีความแตกต่างกันทางด้านสถานที่และฐานคิดที่อยู่เบื้องหลัง รวม 4 ตัวแบบสำคัญ ได้แก่ ตัวแบบการควบคุมปริมาณควบคู่กับการเลี้ยงสุนัขให้อยู่กับธรรมชาติ ตัวแบบการกักกันบริเวณโดยการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่จากสำนักราชวังและเจ้าหน้าที่ทหาร ตัวแบบเพื่อนร่วมชะตากรรมบนโลกโดยการจัดหาที่อยู่อาศัยให้สุนัขจรจัด และตัวแบบการเลี้ยงดูสุนัขจรจัดอย่างมีคุณธรรม

แต่อย่างไรก็ดี ผลจากการศึกษาประยุกต์องค์ความรู้ศาสตร์พระราชในการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดบางส่วน ที่ได้รับการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับผลงานของเบญจมาศ สุนันทะนาม และหัชชากร วงศ์สายัณห์ (2561) ที่ได้ทำวิจัยไว้ในเรื่อง นโยบายเรื่องสุนัขจรจัดของกรุงเทพมหานคร : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกรุงเทพมหานครกับเมืองชิคาโก ใช้วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาและเปรียบเทียบถึงนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น เกี่ยวกับการแก้ปัญหาสุนัขจรจัดระหว่างกรุงเทพมหานครกับเมืองชิคาโกและวิธีการแก้ปัญหาที่มีต้นแบบมาจากเมืองชิคาโก จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนระหว่างกรุงเทพมหานครกับเมืองชิคาโก คือ “การบังคับใช้กฎหมาย” ในที่นี้พูดถึงการบังคับใช้กฎหมายที่จริงจังและเข้มงวดเกี่ยวกับการจัดการสุนัขจรจัดถึงสัตว์เลี้ยงภายในเมือง สังเกตได้จากหลาย ๆ นโยบายไม่ว่าจะเป็นการทำหมัน ฉีดวัคซีน หรือแม้กระทั่งศูนย์รับเลี้ยงสุนัข ทั้งกรุงเทพมหานครและเมืองชิคาโก มีความคล้ายคลึงกันเกือบทั้งหมดกับผลการวิจัยนี้ กล่าวคือ การบริหารจัดการสุนัขจรจัดที่ควรจะเป็นนั้นต้องมีการดำเนินการดังนี้ คือ การปรับปรุงสถานที่พักพิงสุนัข โดยจะพัฒนา ศูนย์ควบคุมสุนัข ให้สามารถรองรับสุนัขได้อย่างเหมาะสม การขึ้นทะเบียนเป็นสถานพักพิงสุนัขชุมชนโดยเชิญชวน “กลุ่มคนรักสุนัข - ผู้ใจบุญ” ที่เลี้ยงสุนัขในบ้านเป็นจำนวนมาก ๆ มาขึ้นทะเบียน โดยมีหลักเกณฑ์ว่าต้องไม่เลี้ยงเพิ่มจากนั้นต้องจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปทำหมันและฉีดวัคซีนให้หมาหมาเข้ามาไปปรับปรุงด้านกายภาพการเลี้ยงให้ดูสะอาดให้สุนัขเหล่านี้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี รวมถึงการส่งเสริมการอุปการะสุนัขให้ประชาชนช่วยมาทำบุญกับสุนัขที่ถูกทอดทิ้งควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้ประชาชนมารับไปเลี้ยงเป็นสุนัขบ้าน จากนั้นแล้วควรมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด เพราะหากมีนโยบายที่ดีเพียงใดแล้วแต่ไม่มีการบังคับใช้กฎหมายที่จริงจัง ผู้คนก็จะละเลยถึงปัญหานี้อยู่ดีเพราะคิดว่า ไม่เป็นอะไร ไม่ผิดอะไร โดยต้องมีมาตรการลงโทษเจ้าของสุนัขอย่างจริงจัง ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่ายไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่หรือประชาชน เพื่อที่จะลดปัญหาสังคมอีกด้านหนึ่ง คือ ปัญหาที่เกิดจากสุนัขจรจัดนั่นเอง เพราะฉะนั้นแล้วหากจะไขว่คว้าไปถึงต้นตอของปัญหาสุนัขจรจัดนั้น คงจะต้องย้อนกันไปถึงจิตสำนึกของผู้เลี้ยง ในเมืองชิคาโกผู้ที่จะเลี้ยงสุนัขและสัตว์เลี้ยง

ได้นั้น ต้องมีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทุนทรัพย์สถานที่ เวลาที่ต้องมีให้สุนัขของตนเอง แต่ในไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานครที่มีผู้คนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นนั้น ใคร ๆ ก็ไม่สามารถเลี้ยงสุนัขได้ แต่ถึงอย่างนั้นไม่ได้ให้ความสำคัญกับการดูแลสุนัขมากนัก และสุดท้ายกลายเป็นปัญหาสังคมแบบเรื้อรังไม่มีที่สิ้นสุด ต้องมีการบังคับใช้มาตรการที่ได้ขาดกับผู้ที่ต้องการที่จะเลี้ยงสุนัข วิธีการอีกประการหนึ่งในการแก้ปัญหาหมาจรจัดอย่างยั่งยืนก็คือ การนำหมาจรจัดมาเลี้ยงเป็นหมาบ้าน มันจะเปลี่ยนสถานะจากสุนัขข้างถนน มาอยู่ในสถานที่ที่มีรั้วรอบขอบชิด โดยช่วยกันนำสุนัขการนำสุนัขเร่ร่อนไปเลี้ยงอย่างมีความรับผิดชอบตามศักยภาพทางเศรษฐกิจของตน จะเป็นการแก้ปัญหาได้ตรงจุดและเป็นการประหยัดงบประมาณแผ่นดินได้เป็นอย่างมาก แต่ทั้งนี้หน่วยงานของรัฐควรมีการรณรงค์เพื่อปลูกฝังค่านิยมให้คนไทยมีความรักร่วมกับความรับผิดชอบต่อสุนัขที่เลี้ยงอยู่ตลอดชีวิต นอกจากนี้รัฐควรให้บริการเรื่อง การทำหมันฟรี (ควรทำหมันก่อนแจก) และฉีดวัคซีนราคาถูก (ราคาต้นทุน หรือต่ำกว่า) ให้กับสุนัขเร่ร่อนที่คนนำไปอุปการะและที่สำคัญรับผิดชอบต่อสุนัขและเลี้ยงดูมันต่อไปตลอดชีวิต เหนือสิ่งอื่นใดวิธีที่จะแก้ปัญหาสุนัขจรจัดได้ดีที่สุดคือการบังคับใช้กฎหมายที่จริงจัง อีกทั้งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ หรือประชาชนด้วยเพราะปัญหาที่เกิดขึ้นจากสุนัขจรจัดนั้นไม่ใช่ปัญหาที่จะมองข้าม เพราะเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบอย่างมากต่อสังคม ถ้าคนส่วนใหญ่ตระหนักถึงความจำเป็นของการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้ความสนับสนุนร่วมมือ ร่วมใจกันอย่างเต็มที่ โดยไม่คำนึงถึงเพียงความรู้สึกพึงพอใจหรือเพียงเพื่อประโยชน์เล็กน้อยส่วนตัว ความสำเร็จของการแก้ไขปัญหาจากสุนัขเร่ร่อนจะเป็นความจริงขึ้นมาได้โดยเร็วจะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาครั้งนี้มีบางส่วนที่ยืนยันองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการทดสอบตัวแบบการจัดการปัญหาสุนัขจรจัดตามแนวคิดศาสตร์พระราช ในการวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการสุนัขจรจัด โดยมีการเลือกใช้กรณีศึกษาที่มีความแตกต่างกันระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย
2. ควรมีการดำเนินการภายใต้กฎหมายอย่างเคร่งครัดโดยการห้ามไม่ให้มีการปล่อยปละละเลยการเลี้ยงสุนัข จนลุกลามปามปลายไปสร้างผลกระทบให้กับบุคคลทั่วไป รวมถึงเป็นการสร้างปัญหาสาธารณสุขในอนาคตด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่องศาสตร์พระราชากับการบริหารจัดการปัญหาสุนัขจรจัดเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินการวิจัยหลังจากนี้คือ

1. ควรขยายพื้นที่ทำการวิจัยให้กว้างขวางมากขึ้น เช่น การศึกษาโดยใช้พื้นที่ในการวิจัยที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อทำการเปรียบเทียบถึงมาตรการแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์ฯ จรจัด และจะทำให้สามารถได้มาซึ่งตัวชี้วัดใหม่ที่ใช้เป็นมาตรฐานได้
2. ควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณเพื่อการสำรวจ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาศูนย์ฯ จรจัดในมุมกว้าง อันจะสามารถนำไปสู่ การปรับปรุงแก้ไขที่มีความหลากหลายมิติขึ้นซึ่งอาจศึกษาในพื้นที่ สำคัญ ๆ ที่มีปรากฏการณ์ปัญหาศูนย์ฯ จรจัดแบบสม่ำเสมอ
3. ควรศึกษาศักยภาพของชุมชนต่าง ๆ ในการบริหารจัดการปัญหาศูนย์ฯ จรจัดด้วยการอาศัยแนวคิดการเสริมพลังชุมชน (Community Empowerment) เป็นแนวคิดในการขับเคลื่อน การวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2562). **คู่มือแนวทางการบริหารจัดการสถานสงเคราะห์สัตว์**. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2559). **ตำราวิธีวิทยาการวิจัยทางสังคม**. จันทบุรี : คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- ไทยพีบีเอส. (2562). ขึ้นทะเบียน “หมา-แมว” จ่ายตัวละ 450 บาท ฝ่าฝืนปรับ 2.5 หมื่นบาท. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://news.thaipbs.or.th/content/275048>. 11 กันยายน 2562.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). **หมาแก๊งเดิม เพิ่มเติมคือกัดรถอีกคัน พบไม่ดุร้ายกับคน แต่ชอบกัดกับแมว**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.thairath.co.th/news/society/1742783?cx_testId=0&cx_testVariant=cx_0&cx_artPos=0#cxrecs_s. 15 มีนาคม 2563.
- เบญจมาศ สุนทนนาม และหัชชากร วงศ์สายัณห์. (2561). **นโยบายเรื่องศูนย์ฯ จรจัดของกรุงเทพมหานครกับเมือง ชีคาโก**. โครงการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงาน ระดับชาติของนักศึกษา ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1/2561 วันที่ 15 กันยายน 2561 ณ คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สอนสุนันทา.
- ศุภวัตร พลายน้อย. (2556). **น่านวาทิทยาการถอดบทเรียนและ สังเคราะห์องค์ความรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2562). **ศาสตร์พระราชาและปรัชญา สังคมศาสตร์**. เอกสารประกอบการบรรยาย มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.
- อุทุมพร จามรมาร. (2540). “การวิจัยรายการนี้” ใน ทิศนา แจมมณี และสร้อยสน สกลรักษ์ (บรรณาธิการ). **แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ มหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Patton, Michael Q. (1990). **Qualitative Evaluation and Research Methods**. Second Edition. London: SAGE.
- Teddlie, C. & Tashakkori, A. (2009). **Foundations of Mixed Methods Research: Integrating Quantitative and Qualitative Approaches in the Social and Behavioral Sciences**. London: SAGE Publications Inc.